8. ***Кононенко, Zh. A.*** (2025). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu subiektiv ahrarnoho biznesu v umovakh transformatsii lantsiuhiv postavchan silskohospodarskoi produktsii [Competitiveness management of agricultural business entities in the conditions of transformation of agricultural product supply chains]. *Ukrainskyi Zhurnal Prykladnoi Ekonomiky ta Tekhniky*, vol. 10, no. 1, pp. 153–158. https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-25.

9. ***Luo, W., Zuo, S., Tang, S., & Li, C.*** (2025). The formation of new quality productivity of agriculture under the perspectives of digitalization and innovation: A dynamic qualitative comparative analysis based on the "Technology-Organization-Environment" framework. *Sustainability*, vol. 17, no. 2, 597. https://doi.org/10.3390/su17020597.

10. ***Voskanyan, A., Mnatsakanyan, K., Malkhasyan, K., & Ghazaryan, M.*** (2025). Proposed key performance indicator-based monitoring framework for agricultural innovation: Armenia's institutional model. *Functional Food Science*, vol. 5, no. 11, pp. 658–676. https://doi.org/10.31989/ffs.v5i11.1827.

11. ***Sexton, R. J.*** (2013). Market power, misconceptions, and modern agricultural markets. *American Journal of Agricultural Economics*, vol. 95, no. 2, pp. 209–219. https://doi.org/10.1093/ajae/aas102.

12. ***McCorriston, S.*** (2002). Why should imperfect competition matter to agricultural economists? *European Review of Agricultural Economics*, vol. 29, no. 3, pp. 349–371. https://doi.org/10.1093/eurrag/29.3.349.

13. ***Olson, K., & Boehlje, M.*** (2010). Theme overview: fundamental forces affecting agribusiness industries. *Choices*, vol. 25, no. 4. Available at: https://www.choicesmagazine.org/UserFiles/file/block_53.pdf.

14. ***Nykytiuk, O., Lynovytska, O., Novykova, I., & Dinets, A.*** (2024). Diagnostics of competitive potential of agricultural enterprises in Ukraine during war. *Engineering for Rural Development: 23rd International Scientific Conference*, vol. 23, pp. 817–825. Available at: https://agris.fao.org/search/en/providers/122652/records/672341e05a6cd153eb0c6f63.

15. ***Cherif, R., & Hasanov, F.*** (2021). Competition, innovation, and inclusive growth. *IMF Working Papers*, vol. 2021, no. 080, Article A001. https://doi.org/10.5089/9781513574172.001.A001

16. ***Pehrsson, T.*** (2016). Is innovation research contingent on competitive context?: A systematic review of research in the agriculture and forest industry. *European Business Review*, vol. 28, no. 2, pp. 225–247. https://doi.org/10.1108/EBR-09-2015-0089.

Abstract.

Salohub V. Diagnostics of the competitive environment and innovation activity level of agricultural enterprises.

The article provides a comprehensive diagnosis of the transformation of the competitive environment and the dynamics of innovation activity among Ukrainian agricultural enterprises amid the global and regional challenges of 2024–2025. The study examines the transition from exploiting natural-resource advantages to the formation of systemic "resilience" through the implementation of the "new quality productive forces" concept and the digital intellectualization of production. The research aims to analyze structural changes in the competitive agribusiness landscape as of October 2025, assess the technological gap between domestic and European producers, and substantiate the role of innovation as a fundamental factor in ensuring the sector's strategic viability under martial law and amid European integration. The theoretical and methodological framework is based on Porter's Five Forces model, the Oslo Manual standards (OECD), and the concept of dynamic capabilities. A comparative analysis (benchmarking) of performance indicators between Ukraine and EU countries is conducted, alongside a systemic evaluation of the impact of digital ecosystems (AI, IoT, Big Data) on enterprise operational efficiency. It is proven that intra-industry competition in 2025 has shifted toward the struggle for liquidity and access to logistical infrastructure. A critical yield gap of over 40% between Ukraine and leading EU countries was identified, attributed to a deficit in investment in innovation rather than natural conditions. The study establishes that the adaptive innovativeness of Ukrainian farmers has manifested in changes to crop patterns as a direct response to resource and export constraints. The study concludes that the future competitiveness of the agricultural sector depends on the ability to ensure synergy between innovative resources and the requirements of the European Green Deal. It is recommended to shift the focus of state support toward developing the Agricultural Knowledge and Innovation System (AKIS) and stimulating deep processing of raw materials. This will allow Ukraine to transition from a commodity-based model to that of a supplier of high-value, high-tech food products.

Keywords: *agricultural sector, competitive environment, Porter's Five Forces, innovation activity, new quality productive forces, resilience, European integration, artificial intelligence, crop yield, digital transformation.*

Стаття надійшла до редакції / Received 18.12.2025 Прийнята до друку / Accepted 30.12.2025 Опубліковано/ Published 19.01.2026

Бібліографічний опис статті:

Салогуб В. В. Діагностика конкурентного середовища та рівня інноваційної активності підприємств аграрної галузі. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 155-158.

Salohub V. Diagnostics of the Competitive Environment and Innovation Activity Level of Agricultural Enterprises. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 155-158.

УДК: 338.432; JEL classification: Q18, O13, F02 **DOI: https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-35**

ФЕДАШКО Тарас Петрович, аспірант кафедри економіки і торгівлі Волинського національного університету імені Лесі Українки, https://orcid.org/0009-0001-2130-173X

ФОРМУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У МЕХАНІЗМАХ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

Федашко Т.П. Формування трансформаційних процесів у механізмах розвитку агропромислових підприємств країн ЄС та України.

Досягнення цілей розвитку агропромислових підприємств може бути забезпечено за рахунок їх результативної діяльності та сприятливих умов бізнес-середовища. На основі узагальнення показників щодо соціально-економічної оцінки фактичного стану розвитку країн ЄС та України була розглянута залежність вартісного виразу експорту товарів та послуг від черги інших показників, які бузпосередньо чи опосередковано пов'язані з трансформаційними процесами в механізмах розвитку агропромислових підприємств. Виявлено необхідність переходу від сировинної орієнтації агропромислового сектору до моделі знаннєво-орієнтованого зростання. Дослідження підтвердило значення багатофакторного підходу до оцінювання умов ведення агропромислового бізнесу в умовах просторових трансформацій повоєнного часу. До позитивних факторів віднесено інвестиції, інтелектуальні ресурси та гендерну інклюзію, що в сукупності посилюють експортний потенціал. Акцентовано увагу, що негативна кореляція показника доданої вартості вказує на надмірну концентрацію агросектору у ВВП без належного рівня технологічної або експортної модернізації. Виявлені залежності також підкреслюють важливість інвестицій у нематеріальні активи та людські ресурси як довгострокових факторів зростання в сучасних умовах. Водночас зроблено висновок, що ефективне повоєнне відновлення потребує гармонізації інституційних, економічних і соціальних передумов, зокрема на сільських територіях. За результатами дослідження обгрунтована необхідність комплексного стратегічного підходу до управління розвитком агропромислового комплексу на основі аналітичних інструментів та емпіричних оцінок. Виявлено практичні рекомендації щодо підтримки та розвитку експортного агропромислового бізнесу в умовах тривалого воєнного конфлікту.

Ключові слова: *агропромислове підприємство, механізм, розвиток, повоєнне відновлення, трансформаційний процес, експортний потенціал, інновації, додана вартість, інвестицій, зайнятість.*

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

***© Федашко Тарас Петрович,* 2026**

Постановка проблеми у загальному вигляді. В структурі економічної складової повоєнного відновлення пріоритетними напрямами виступає впровадження інновацій у сільському господарстві, що безпосередньо впливає на активізацію підприємницької діяльності на сільських територіях. Водночас вагомий акцент робиться на підтримці виробників, які функціонують у регіонах зі складними природно-

кліматичними умовами, розвитку несільськогосподарських видів діяльності, а також зміцненні потенціалу малих фермерських господарств, кооперативних об'єднань і молодих фермерів.

Важливе значення для досягнення цілей розвитку агропромислових підприємств мають їх результативна діяльність та сприятливі умови бізнес-середовища. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом окреслила стратегічні напрями розвитку сільських територій, зосереджуючи увагу на поглибленні взаєморозуміння у сфері політики сільського розвитку, поширенні кращих практик підтримки та стимулюванні соціально-економічного піднесення сільських громад. Такий підхід передбачає збалансоване поєднання соціальної, економічної та екологічної складових в забезпеченні трансформаційних процесів у механізмах їхнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка функціонування підприємств аграрного сектору та сформованість механізмів їхнього розвитку докладно висвітлені в статтях багатьох дослідників, як закордонних (К. Андерсон, Д. Бак, Г. Біглайзер, П. Біскай, Б. Девіс, В. Коста, Х. Лі, В. Патвардхан, Т. Рейнольдс, К. Шмідт, С. Хатамінія, Т. Хосраві, Б. Хуан та ін.), так і вітчизняних (О. Гаврильченко, В. Давиденко, М. Давидюк, О. Жеус, О. Ревенко та ін.). Так, результати дослідження [1; 4; 7; 9; 10] підкреслюють, що для дослідження бізнес-середовища агропромислових підприємств у контексті повоєнного відновлення потрібен детальний аналіз зовнішніх умов. Особливу наукову та практичну значущість у контексті розвитку сільського господарства набуває аналіз механізмів розвитку агропромислових підприємств України на основі внутрішніх резервів зростання [9; 2; 3], зокрема у порівнянні з країнами ЄС [4; 10; 11], які водночас виступають віддзеркаленням інноваційних процесів у сільському господарстві як з позиції конкуренції, так і цільових ринків збуту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Як мету статті обрано дослідження напрямів, способів та наслідків формування трансформаційних процесів у механізмах розвитку агропромислових підприємств країн ЄС та України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні реалії ведення агропромислового виробництва покладають надію на економічне повоєнне відновлення як багатогранний процес, що торкається стабілізації аграрного сектору та соціально-економічних відносин на селі. На основі узагальнення показників щодо соціально-економічної оцінки фактичного стану розвитку країн ЄС та України була розглянута залежність вартісного виразу експорту товарів та послуг від черги інших показників, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з трансформаційними процесами в механізмах розвитку агропромислових підприємств. У табл. 1 представлено систему показників, що сформували сукупність вихідних даних для моделювання умов розвитку агропромислових підприємств за період 2018-2024 рр. в певних країнах, та їх умовне позначення в даній моделі.

Також метою було охоплення періодів різних життєвих циклів економік (до пандемію та після неї, період довоєнний, період війни в Україні), що відбивається на економічних наслідках діяльності урядів європейських країн.

Вихідна теза полягає в припущенні, що вартісний обсяг експорту товарів і послуг залежить від комплексу структурних, фінансових, інституційних та соціо-демографічних факторів, які водночас безпосередньо чи опосередковано пов'язані з трансформаційними процесами у механізмах розвитку агропромислових виробництв. Такий підхід відповідає сучасним аналітичним парадигмам, у межах яких експорт розглядається не лише як результат зовнішньоекономічної політики, а як функція внутрішнього економічного потенціалу, рівня інноваційності, залучення інвестицій, стану інфраструктури та людського капіталу для певної галузі.

Таблиця 1

Показники щодо моделювання особливостей країни в контексті розвитку агропромислових підприємств

Показник	Умовне позначення *i*-го показника в моделі
Додана вартість сільського господарства, лісове господарство та рибальство (% від ВВП)	P1
Чистий притік прямих іноземних інвестицій (млн дол. США)	P2
Експорт товарів та послуг (млрд дол. США)	P3
Страхові та фінансові послуги (у % від експорту послуг)	P4
Надходження від плати за використання інтелектуальної власності (млн грн)	P5
Інфляція, споживчі ціни (річна частка, %)	P6
Валові заощадження (% від ВВП)	P7
Рівень смертності, загалом (на 1000 осіб)	P8
Міське населення (% від загальної чисельності населення)	P9
Зайнятість жінок у сільському господарстві (% від зайнятих)	P10

Джерело: складено автором на основі узагальнення [5; 6; 9; 11].

Підтвердженням доцільності цього припущення є емпіричні дослідження, проведені у країнах Центрально-Східної Європи та Латинської Америки, які доводять, що індикатори доданої вартості аграрного виробництва, інвестиційної привабливості, розвитку фінансового сектору, інфляційної стабільності та заощаджень мають статистично значущий вплив на експортну спроможність національних економік [4; 6; 11]. У контексті повоєнного відновлення експорт виступає не лише індикатором конкурентоспроможності виробників, а й важелем трансформації застосовуваних механізмів підтримки, зокрема через залучення капіталу, стимулювання зайнятості та покращення умов життя населення.

Особливої уваги заслуговує залежність експорту від рівня інноваційної активності (через надходження від інтелектуальної власності), гендерної інклюзивності (зайнятість жінок у сільському господарстві) та урбанізаційних тенденцій. Високий рівень урбанізації, наприклад, може свідчити про відтік трудових ресурсів, що послаблює виробничий потенціал села, а отже, й експортну здатність аграрних підприємств. Водночас зростання залучення жінок до аграрного виробництва або розширення доступу до страхових послуг створює додаткову соціально-економічну стійкість, що позитивно впливає на експортну ефективність.

Таким чином, взаємозв'язок між названими показниками та обсягом експорту дозволяє глибше зрозуміти механізми повоєнного відновлення, що відбуваються під впливом як внутрішніх, так і глобальних чинників. Це формує підґрунтя для побудови економетричної моделі, яка зможе кількісно оцінити силу й напрям впливу кожного з факторів на експортну активність в якості інтегрального індикатора ефективності бізнес-середовища агропромислових підприємств, що сформоване в сучасних умовах.

Для обґрунтованого вибору форми залежності між вартісним виразом експорту товарів і послуг (залежна змінна) та набором пояснювальних змінних (P1–P10), доцільно врахувати як економічну логіку зв'язків, так і статистичні передумови.

На основі дослідження ключових характеристик з урахуванням їх наявності у вільному доступі [5; 6; 11], для усіх обраних країн було виокремлено ще 9 показників (факторів незалежних змінних), які можуть мати вплив на вартісний вираз експорту товарів та послуг (Y). Як шуканий тип залежності було розглянуто варіант кореляційно-регресійної моделі. За результатами

здійсненого моделювання було отримано залежність, в якій 74,45 % мінливості експорту пояснюється у моделі, що відображає рівень достатньо високого впливу обраних чинників (Pi) на результативну ознаку. Тож узагальнені результати здійсненого регресійного аналізу представлено в табл. 2, де представлені коефіцієнти регресії та показники перевірки їх значущості, що дозволить зробити висновки щодо їх чутливості та впливу на умови розвитку агропромислових підприємств в умовах повоєнного відновлення.

Такі висновки вбачаються вкрай важливими для з'ясування особливостей механізмів розвитку агропромислових підприємств в умовах перспективного повоєнного відновлення в Україні з урахуванням дієвих закордонних практик країн ЄС.

Серед дев'яти попередньо відібраних незалежних змінних (Pi) у результаті аналізу залишилося чотири, статистична значущість коефіцієнта регресії яких менша за порогове значення 0,05. $Y = 249,928 - 0,22P1 + 0,262P2 + 0,847P5 + 0,163P10$ (1)

Таблиця 2

Коефіцієнти регресії отриманої моделі

Змінні (Pi)	Умовне позначення	Стандартизовані коефіцієнти регресії	Похибка стандартизованих коефіцієнтів регресії	Нестандартизовані коефіцієнти регресії	Похибка нестандартизованих коефіцієнті в регресії	Критерій Стьюдента (k=186)	Рівень значущості
Вільний член (a0)				249,9280	168,3219	1,48482	0,139284
Додана вартість у сільському, лісовому господарствах та рибальстві (% від ВВП)	P1	**-0,216072**	**0,063274**	**-50,3663**	**14,7491**	**-3,41486**	**0,000783**
Чистий притік прямих іноземних інвестицій (млн дол. США)	P2	**0,261758**	**0,037965**	**0,0017**	**0,0002**	**6,89475**	**0,000000**
Страхові та фінансові послуги (у % від експорту послуг)	P4	0,046877	0,047713	1,7302	1,7611	0,98247	0,327145
Надходження від плати за використання інтелектуальної власності (млн грн)	P5	**0,846789**	**0,042440**	**0,0247**	**0,0012**	**19,95271**	**0,000000**
Інфляція, споживчі ціни (річна частка, %)	P6	0,038068	0,042860	3,5860	4,0374	0,88820	0,375582
Валові заощадження (% від ВВП)	P7	-0,000822	0,052736	-0,0551	3,5336	-0,01558	0,987583
Рівень смертності, загалом (на 1000 осіб)	P8	0,021412	0,053702	2,9440	7,3838	0,39872	0,690560
Міське населення (% від загальної чисельності населення)	P9	-0,041679	0,043359	-1,2931	1,3452	-0,96127	0,337667
Зайнятість жінок у сільському господарстві (% від зайнятих)	P10	**0,162580**	**0,056435**	**14,3411**	**4,9781**	**2,88082**	**0,004432**

Показник доданої вартості у сільському, лісовому господарствах та рибальстві (% від ВВП) (P1) є ключовим для визначення економічної ролі первинного сектору в національному господарстві. У контексті повоєнного відновлення цей показник дозволяє оцінити економічну активність на периферії та рівень її інтеграції у національні та міжнародні ланцюги доданої вартості. Наукові дослідження (наприклад, Хатамінія С., Хосраві Т. [9]) демонструють, що витрати на дослідження й розроблення в агросекторі забезпечують значне зростання доданої вартості та підтверджують таку короткострокову еластичність, яка становить (0,45 %) та довгострокову (0,35 %) на кожний 1% приросту інвестицій у роботі [1]. Таким чином, аналіз в нашому моделюванні показника P1 дозволяє зрозуміти, наскільки агросектор ефективно включається в інноваційні процеси і який його внесок у національну економіку.

Чистий притік прямих іноземних інвестицій (ПІІ) (млн дол. США) (P2) виступає індикатором довіри іноземних інвесторів до економіки країни та її аграрного сектору зокрема. Статті з окресленням досвіду українських агропідприємств, зокрема [11], показують, що ПІІ відіграють провідну роль у трансформації ланцюгів постачання, сприяючи впровадженню західних стандартів, підвищенню якості продукції та диверсифікації асортименту. Аналіз цього показника допомагає оцінити, наскільки успішно аграрний сектор інтегрується в міжнародний бізнес і далі технологічно трансформується.

Надходження від плати за використання інтелектуальної власності (млн грн) (P5) є показником активності у сфері інновацій та креативної економіки. Інноваційний компонент агропромислового сектору (селекція, технологічні ноу-хау, низьковідходна переробка) безпосередньо корелює з рівнем доходів від інтелектуальної власності. В агропромисловому комплексі використання запатентованих технологій, сортів рослин і нових розробок стимулює підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Аналіз цього показника дозволяє виявити рівень інтеграції інтелектуальних ресурсів у бізнес-модель аграрних підприємств.

Зайнятість жінок у сільському господарстві (% від зайнятих) (P10) вказує на ступінь гендерної інклюзивності у сільському економічному середовищі. Розширення участі жінок у аграрному виробництві може слугувати джерелом додаткового трудового потенціалу та інноваційного ресурсу, а також сприяти соціальній стабільності й сталому розвитку сільських громад у процесі трансформації. Ряд авторитетних джерел (FAO, UN Women) показує, що жінки становлять близько 40–43 % робочої сили в агропродовольчих системах й мають значний потенціал продуктивності, якщо їм надається рівний доступ до ресурсів. Наприклад, FAO оцінює, що вирівнювання доступу до ресурсів жінок з чоловіками дозволило б підвищити врожайність жінок на 20–30 % і загальну продуктивність аграрного сектору на 2,5–4 % [8]. Докладніші дослідження FAO (2023) висвітлюють гендерні моделі зайнятості у агропродовольчих ланцюгах і підкреслюють важливість гендерно-орієнтованих підходів у політиці розвитку.

Загалом, кожен із цих доданих вихідних даних з моделювання показників спирається на визнані теоретичні та емпіричні аналітичні підходи.

Як видно з наведеного, найбільший вплив на експортний потенціал країни, в якій функціонує агробізнес, має такий показник, як надходження від плати за використання інтелектуальної власності. За сучасних та майбутніх умов повоєнного розвитку цей важіль є визначальним у контексті конкурентних переваг і забезпечення сталої динаміки економічного зростання сільських територій зазначених країн. Цивілізоване використання, закріплення та комерціалізація інновацій можуть стати не тільки основою конкурентоспроможності, а й основою отримання додаткових коштів, що диверсифікує ризики в умовах турбулентних ринків. Значний вплив має фактор чистого притоку прямих іноземних інвестиції, зокрема, такі надходження здатні суттєво покращити фінансові ресурси не тільки у сфері сільськогосподарського виробництва, а й у інших ключових напрямах розвитку, наприклад, інфраструктури сільських територій. Як засвідчують результати проведених досліджень, протягом останніх років в Україні спостерігається посилення аграрної спрямованості національної економіки, що відбувається одночасно зі зменшенням частки промислового виробництва у структурі сукупного ВВП. Аналогічні тенденції нині простежуються і в територіальному розвитку більшості країн ЄС.

Тож, спираючись на наведений вище опис, зробимо певні узагальнення. Отримані результати емпірично підтверджують висунуту гіпотезу щодо залежності

експорту від системних економічних чинників, пов'язаних із механізмами повоєнного відновлення України за рахунок розвитку агропромислових підприємств. Зокрема, до позитивних факторів віднесено інвестиції (P2), інтелектуальні ресурси (P5) та гендерну інклюзію (P10), що в сукупності посилюють експортний потенціал. Водночас негативна кореляція P1 вказує на надмірну концентрацію агросектору у ВВП без належного рівня технологічної або експортної модернізації.

Зазначено, що залучення зовнішнього капіталу сприяє трансформації агропромислових підприємств у більш продуктивні та експортно-орієнтовані структури. Подібний ефект описано ще в статті Л. Альфаро, а потім переосмислений у роботі [7], в якій підкреслюють роль ПІІ у передаванні технологій, модернізації виробництва та покращенні управлінських практик. Також підтверджено роль гендерного чинника у розбудові людського капіталу як головного ресурсу забезпечення розвитку на рівні агропромислових підприємств. Дослідження FAO у 2023 році [8; 11] показують, що розширення доступу жінок до ресурсів, освіти та управління в сільському господарстві підвищує ефективність виробництва, адаптивність до змін та соціальну стійкість. У підприємствах, де активно задіяні жінки, частіше застосовуються мікроінновації, вищий рівень залучення в кооперативні структури, що однозначно підвищує вихід продукції на зовнішні ринки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отримані результати емпірично підтверджують висунуту гіпотезу щодо залежності експорту від системних економічних чинників, пов'язаних із механізмами повоєнного відновлення України за рахунок розвитку агропромислових підприємств. До позитивних факторів віднесено інвестиції (P2), інтелектуальні ресурси (P5) та гендерну інклюзію (P10), що в сукупності посилюють експортний потенціал. Акцентовано увагу, що негативна кореляція показника доданої вартості (P1) вказує на надмірну концентрацію агросектору у ВВП без належного рівня технологічної або експортної модернізації.

З отриманими розрахунками у моделюванні найбільше країн представлено у традиційно-аграрному типі (Бельгія, Болгарія, Греція, Литва, Латвія, Хорватія, Польща, Румунія, Португалія, Фінляндія), зокрема Україна. Більшість з них зберігали таке позиціонування протягом тривалого періоду. Виявлено необхідність переходу від сировинної орієнтації агропромислового сектору до моделі знаннєво-орієнтованого зростання. Такі висновки орієнтовані на оцінювання сучасного стану експортної діяльності агропромислових підприємств, визначення основних бар'єрів і викликів, які намагаються долати українські експортери, а також на формування практичних рекомендацій щодо підтримки та подальшого розвитку експортно орієнтованого агропромислового бізнесу в умовах тривалого воєнного протистояння.

Також у подальшому використання виявлених значущих факторів для кластерного аналізу вбачається перспективним, оскільки вони репрезентують різні аспекти трансформації в країнах, що орієнтовані на підтримку агропромислових підприємств; дають змогу виявити модельні типи країн за стратегічними напрямами агропромислового розвитку; створюють базу для порівняльного позиціонування України в контексті підготовки вступу до ЄС в умовах повоєнного відновлення, а також можуть бути інтегровані в подальші моделі управління агропромисловими підприємствами на основі прогнозування траєкторії розвитку сільських територій в країні розташування бізнесу та цільових ринків.

Література.

1. ***Андерсон К.Л., Рейнольдс Т.В., Біскай П., Патвардхан В., Шмідт К.*** Економічні переваги розширення прав і можливостей жінок у сільському господарстві: припущення та докази. *Журнал досліджень розвитку*. 2020. № 57 (2). С. 193–208. DOI: https://doi.org/10.1080/00220388.2020.1769071.
2. ***Гаврильченко О.В.*** Управління внутрішніми ресурсами економічного зростання аграрних підприємств: механізми, інструментарій, стратегії: монографія. Харків: «Смугаста типографія», 2021. 302 с. URL: http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29661.
3. Давидюк М.В. Актуалізація принципів сталого розвитку аграрних підприємств України у повоєнний період. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 8 (290). С. 124-136. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-290-124-136.
4. ***Жегус О., Давиденко В.*** Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 61. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23.
5. Сільське господарство, лісове господарство та рибальство, додана вартість (% від ВВП). URL: https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS.
6. Сільське господарство та розвиток сільських районів. Європейський Союз. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/eu-actions-address-farmers-concerns_en.
7. ***Bak D., Lee H., Biglaiser G.*** The Role of Foreign Direct Investment in Post-Conflict Economic Recovery and Peace-Building. *Foreign Policy Analysis*. 2025. Vol. 21. Issue 1. DOI: https://doi.org/10.1093/fpa/orae032.
8. ***Costa V., Piedrahita N., Mane E., Davis B., Gurbuzer Y., Slavchevska V.*** Women's employment in agrifood systems. Background paper for The status of women in agrifood systems. 2023. 33 p. DOI: https://doi.org/10.4060/cc9040en.
9. ***Hataminia S., Khosravi T.*** The Impact of Research and Development (R&D) Expenditures on the Value Added in the Agricultural Sector of Iran. International Conference on Modern Studies in Management, Economics, Accounting and humanities. 2025. DOI: https://doi.org/10.48550/arXiv.2505.14746.
10. ***Huang B., Revenko O.*** Innovative business models in the agricultural sector: international experience and adaptation opportunities in Ukraine. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 3. P. 168-172. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-22.
11. ***Ivanchenkov V., Vovk V., Yermolenko O., Prusova G., Revenko O.*** Innovative factors ensuring strategic changes in sectors of the national economy. *Економіка розвитку*. 2024. Том 23. № 4. С. 20-37. DOI: https://doi.org/10.57111/econ/4.2024.20.

References.

1. ***Anderson, K.L., Rejnol'ds, T.V., Biskaj, P., Patvardkhan, V., Shmidt, K.*** (2020). «The economic benefits of women's empowerment in agriculture: assumptions and evidence». *Zhurnal doslidzhen' rozvytku*. № 57 (2). pp. 193–208. DOI: https://doi.org/10.1080/00220388.2020.1769071.
2. ***Havryl'chenko, O.V.*** (2021). *Upravlinnia vnutrishnimy resursamy ekonomichnoho zrostannia ahrarnykh pidpryiemstv: mekhanizmy, instrumentarij, stratehii*. [Management of internal resources of economic growth of agricultural enterprises: mechanisms, tools, strategies]. «Smuhasta typohrafiia». Kharkiv. Ukraine. Available at: http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29661.
3. ***Davydiuk, M.V.*** (2025). «Actualization of the principles of sustainable development of agricultural enterprises of Ukraine in the post-war period». *Aktual'ni problemy ekonomiky*. № 8 (290). pp. 124-136. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-290-124-136.
4. ***Zhehus, O., Davydenko, V.*** (2024). «Strategic imperatives of innovative development of the agricultural sector of Ukraine as the basis of its resilience». *Ekonomika ta suspil'stvo*. Issue 61. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23.
5. Sil's'ke hospodarstvo, lisove hospodarstvo ta rybal'stvo, dodana vartist' (% vid VVP). [Agriculture, forestry and fisheries, value added (% of GDP)]. Available at: https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS.
6. Sil's'ke hospodarstvo ta rozvytok sil's'kykh rajoniv. [Agriculture and rural development]. Yevropejs'kyj Soiuz. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/eu-actions-address-farmers-concerns_en.
7. ***Bak, D., Lee, H., Biglaiser, G.*** (2025). «The Role of Foreign Direct Investment in Post-Conflict Economic Recovery and Peace-Building». *Foreign Policy Analysis*. Vol. 21. Issue 1. DOI: https://doi.org/10.1093/fpa/orae032.
8. ***Costa, V., Piedrahita, N., Mane, E., Davis, B., Gurbuzer, Y., Slavchevska, V.*** (2023). *Women's employment in agrifood systems. Background*

paper for The status of women in agrifood systems. DOI: https://doi.org/10.4060/cc9040en.

9. ***Hataminia, S., Khosravi, T.*** (2025). *The Impact of Research and Development (R&D) Expenditures on the Value Added in the Agricultural Sector of Iran*. International Conference on Modern Studies in Management, Economics, Accounting and humanities. DOI: https://doi.org/10.48550/arXiv.2505.14746.

10. ***Huang, B., Revenko, O.*** (2024). «Innovative business models in the agricultural sector: international experience and adaptation opportunities in Ukraine». *Modeling the development of the economic systems*. № 3. pp. 168-172. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-22.

11. ***Ivanchenkov, V., Vovk, V., Yermolenko, O., Prusova, G., Revenko, O.*** (2024). Innovative factors ensuring strategic changes in sectors of the national economy. *Ekonomika rozvytku*. Vol. 23. № 4. pp. 20-37. DOI: https://doi.org/10.57111/econ/4.2024.20.

Abstract.

Fedashko T. Formation of transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises of the EU countries and Ukraine.

The achievement of the goals of developing agro-industrial enterprises can be ensured by their effective operations and a favorable business environment. Based on the generalization of indicators on the socio-economic assessment of the actual state of development of the EU countries and Ukraine, the dependence of the value expression of exports of goods and services on a number of other indicators that are directly or indirectly related to the transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises was considered. The need to transition from the raw-material orientation of the agro-industrial sector to a knowledge-oriented growth model was identified. The study confirmed the importance of a multifactorial approach to assessing the conditions for conducting agro-industrial business amid the spatial transformations of the post-war period. Positive factors include investments, intellectual resources, and gender inclusion, which together strengthen export potential. It is emphasized that the negative correlation of the value-added indicator indicates an excessive concentration of the agricultural sector in GDP without appropriate levels of technological or export modernization. The identified dependencies also underscore the importance of investments in intangible assets and human resources as long-term drivers of growth in modern conditions. At the same time, it is concluded that effective post-war recovery requires harmonization of institutional, economic, and social prerequisites in rural areas. The results of the study substantiate the need for a comprehensive strategic approach to managing the development of the agro-industrial complex, grounded in analytical tools and empirical assessments. Practical recommendations are identified to support and develop export agro-industrial businesses under prolonged military conflict.

***Keywords**: agro-industrial enterprise, mechanism, development, post-war recovery, transformation process, export potential, innovation, added value, investment, employment.*

Стаття надійшла до редакції / Received 23.12.2025 Прийнята до друку / Accepted 04.01.2026 Опубліковано/ Published 19.01.2026

Бібліографічний опис статті:

Федашко Т.П. Формування трансформаційних процесів у механізмах розвитку агропромислових підприємств країн ЄС та України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 158-162.

Fedashko T. Formation of transformation processes in the mechanisms of development of agro-industrial enterprises of the EU countries and Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 158-162.